

Îngeri deghizați de Ioan Cărmăzan

SCURTE ÎNSEMNĂRI

Ion Marin Almăjan

Timișoara 2022

Opera lui Ioan Cărmăzan cuprinde două domenii de creație care, deși apelează la genuri artistice diferite, sunt rezultatul personalității puternice a autorului, înclinat spre descrierea (înfățișarea) unei realități dure, prezentată fără menajamente, adesea excesiv. Acest gen de artă a fost numit cine-verite și dacă nu mă înșel el a fost promovat prin anii șaizeci de cinematografia italiană. Dar, Cărmăzan este deopotrivă autorul unor pagini care înfățișează o umanitate tragi-comică, personajele sale din Bocșa, unde a copilărit, sunt în cea mai mare parte grotești, niște copii mari sau au o comportare care îndrituiește o asemenea clasificare.

Îngerii deghizați (Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca 2022) este o carte ce cuprinde : (Un text pentru film, teatru sau proză pur și simplu, precizează autorul) și cinci proze scurte, înfățișând o lume spăimoasă, a conflictelor, a trădărilor dintre soți, a curvășăriei, a latrinelor, într-un cuvânt a tenebrei umane. Cea mai edificatoare lucrare în această manieră mi se pare *Ferdinand*. Ca să ne apropiem de personajul scrierii sale, autorul începe astfel: „Săptămâna asta timpul parcă are menstruație. Zilele mici, putrezite, ca niște fructe ofilite, uscate, gătuite de o pecingine nevăzută (...) O ciumă luminoasă roade strălucirea soarelui, o spuzeală și niște buboaie se lăbărțează pe cer”. Și: În noapte în care nu poate dormi, Fernand colindă balustrada, simte mirosul încăperilor, aude respirația greoaie, icnetele împerecherilor.... Uși trântite, wc-uri violate, miros de pastă de dinți, duhoare de viață”.

Dar lumea acesta fetidă, nu se rezumă la Ferdinand. Ea are și alte personaje de mahala, bănuiesc a fi cea bucureșteană, cunoscută din creația altor scriitori. . Strașnic și stupefiant este finalul acestei povestiri în care Fernand conduce un motoplan de care atârână un tricolor lung de un kilometru, spre uimirea lui Piști-nebunu și a celorlalți.

Tematica textului „bun pentru teatru, film sau pur și simplu doar o povestire” este sugerată, cred, de către autor, prin intermediul motto-ului ce deschide cartea:” Biserica e feminină, sinagoga, republica, umanitatea sunt feminine. Pacea, lupta, libertatea, revoluția, victoria, reputația, gloria sunt feminine. Paradoxul e că în limba română până și denumirea organului sexual masculin e tot feminin(ă)”. Cu precizarea că doar în limbajul popular este valabil acest lucru. În limba literară este neutră, un penis, două penisuri! E normal ca cititorul să pună întrebarea cu ce intenție a plasat Cărmăzan acest motto? După mine, el ar putea sugera ridicolul trufiei bărbătești, a organului sexual masculin, în raport cu cel feminin, a spermatozoidului față în față cu ovulul rege, unic și creator de viață, după explicația d-nei Simone de Beauvoir, mare scriitoare franceză feministă, dată în cartea publicată în 1949 cu titlul : *Al doilea sex*.

Textul din *Îngerii deghizați* având titlul: „Fragmente din interviul luat soților Ionuț și Laura Ionescu de revista Familia” aduce în prim-plan o familie de intelectuali : Ionuț și Laura Ionescu. O familie model: el medic „un bărbat conștient de lumea în care trăiește, extrem de inteligent, educat, citit, o companie plăcută, un bun cap de familie, care iubește casa regală, își plătește datoriile este un amant superb, după propria-i descriere. Ea, Laura, psiholog, moderator XTV se bucură de lumea în care trăiește. O relație între doi soți ce pare ideală, după cum ideală pare și situația lor materială, plină de siguranță, ordine, confort, loialitate, în opinia aceluiași soț. Doar că dl. doctor suferă de boala somnului, prin care își justifică nota pronunțată de egoism, declarându-și „dreptul” de a-și vedea de treabă și fără să-i țină cont de dorințele, necesitățile, visele soției. În contrast, Laura crede în omenie, și este convinsă că : „dacă toți oamenii ar învăța să le pese, unul de celălalt, încă din copilărie, lumea ar arăta altfel...Comparate, cele două declarații par să spună că partenerii nu prea au nimic comun. „Nimeni nu mi-a explicat ce e iubire, declară Laura(...) Eu consider că este suficient să fii drăguț cu cel cu care trăiești...”, zice ea, cu o suficiență dezarmantă.

În fine, printr-o lovitură de teatru, autorul le dezvăluie celor doi soți adevărata relație. Laura este descoperită de bărbatul ei, prin deducție, într-un apartament cu profesorul de liceu, prilej ca dr. Ionescu, soțul înșelat, să-și mărturisească iubirea pentru altă femeie. E o primă cădere în păcat care distruge imaginea cvasi idilică a familiei. În cea de a doua scenă pusă sub același titlu *Camera mărturisirilor* Doina, elevă în ultimul an de liceu, trăind alături de părinții ei, în 3 camere de bloc, visează să se reîntoarcă la casa bunicii, la țară, pentru a se elibera din spațiul acela sordid în care tata, care lucrează la o fabrică, vine în fiecare seară beat mort, iar atunci când nu vine trebuie să-l aducă ea pe umeri, puțind a c...cat și să-l curețe ca pe un animal, iar mama se întinde în cealaltă(adulții dormind separat) cameră, cu toți hăndrălii etc.

Superbă mi se pare povestirea intitulată *Domnu pictor*, O narațiune cu un mesaj simbolic. Un pictor, valoros, prețuit, care printre alte lucrări, la un moment creează un tablou înfățișând o mare liniștită, ale cărei margini și în ea o barcă . Într-o zi, pictorul dispare , nu mai vine la atelierul lui. Odată cu el, a dispărut și barca din tablou. Toți se întreabă ce s-a întâmplat cu pictorul. Doar femeia de serviciu își aduce aminte că pictorul i-a spus de mai mulți ori:” O să-mi iau barca și o să plec în lume” .Poate un mesaj al autorului că doar arta , frumosul, te poate salva din cloaca acestei lumi. În același ton, al speranței și luminii, este scrisă și povestirea *Frida*, femeia-plantă care în fiecare noapte stă să nască flori, deși oamenii trec nepăsători, preocupați de viteza vieții cotidiene. Celelalte două povestiri: *Igor-omul câine*, și *Saveta* sunt o pledoarie pentru lumină, sensibilitate la durere și bucurie, la iubire e. Ca să citez din povestirea *Frida*. „Nu putem să ne încredem în rațiune decât atunci când, cu siguranță în noi nu glăsuiește patima.”Cele patru povestiri sun fabuloase, poematice, având un halou pe care nu l-am întâlnit în literatura română. Poate la marii latino-americieni.

Critica susține că Ioan Cărmăzan este un suprarealist. Probabil așa se pot defini scenele, întâmplările din filmele și cărțile sale care refuză locul comun și abordează fața ascunsă a vieții, a omului, zona instinctelor, a tenebrelor, a iraționalului.

Indiferent de maniera în care este scrisă, cartea confirmă, dacă mai era nevoie, un fapt recunoscut-talentul lui Ioan Cărmăzan, nu doar de excepțional regizor de film, ci și de scriitor, care și-a creat un ținut al său, o lume, adesea tenebroasă, caricaturală uneori, colorată și originală. Ceea ce este, până la urmă, după părerea mea, rațiunea de a fi a unui artist, a unui scriitor .